

Socialutskottets yttrande

1982/83:5 y

om datateknikens anpassning för handikappade

Till finansutskottet

Finansutskottet har hemställt om socialutskottets yttrande över motion 1982/83:699 av Bengt Lindqvist (s) om datateknikens anpassning för handikappade.

Utskottet

I *motionen* anføres att utvecklingen av datatekniken under de närmaste åren kommer att medföra stora förändringar på de flesta samhällsområden. Mycket liten uppmärksamhet har emellertid ägnats åt den nya teknikens konsekvenser för handikappade. Den nya tekniken kräver att man kan utnyttja syn och hörsel m. m. Om den inte anpassas till handikappades behov ställs många utanför möjligheterna att utnyttja den. Frågan är nu på vems villkor utvecklingen av datatekniken skall ske. Om samhället förhåller sig passivt till den nya teknikens utnyttjande för handikappade och andra utsatta grupper blir, enligt motionären, resultatet socialt förödande. Men med en medveten satsning på att utnyttja den nya teknikens möjligheter på handikappområdet kan man i stället uppnå avgörande förbättringar i många handikappades situation. För detta krävs åtgärder av många olika slag. Ett grundkrav är, anser motionären, att handikappfrågorna integreras i praktiskt taget allt utredande och nydanande arbete inom datateknikens område. Arbetet måste inriktas *dels* på att göra den nya teknikens utbud tillgängligt för olika handikappgrupper och *dels* på att utveckla nya hjälpmedel för handikappade. Motionären begär att datadelegationen skall ges tilläggsdirektiv i enlighet härmed (yrkande 1) samt att statliga myndigheter som utnyttjar datateknik skall beakta handikappades behov (yrkande 2).

Den av motionären omnämnda *datadelegationen* (B 1980:03) har ett allmänt uppdrag att bevaka utvecklingen av datoriseringen och föreslå åtgärder för att garantera en positiv utveckling av datoranvändningen i samhället. I direktiven till delegationen anges bl. a. att denna bör följa pågående utredningsarbete av olika slag och med utgångspunkt däri utarbeta förslag till riktlinjer för datateknikens utveckling och användning i samhället. Delegationen bör vidare överväga i vilken form andra åtgärder bör sättas in från statens sida för att trygga en positiv utveckling av datoranvändningen. Vidare anges i direktiven att delegationen bör ägna stor uppmärksamhet åt den ökade användningen av ADB, telekommunikation och elektronik inom olika områden, bl. a. offentlig förvaltning, och konsekvenserna därav.

Större ADB-investeringar inom den statliga förvaltningen bör översiktligt granskas och utvärderas.

Enligt socialutskottets mening är, såsom anförts i motionen, datadelegationen ett lämpligt organ för att bevaka att hänsyn tas till olika handikappgrupper vid den fortsatta utvecklingen av datatekniken. Det gäller både frågan om att handikappade och äldre måste ha samma möjligheter som andra att få samhällsinformation m. m. och frågan om att utnyttja datatekniken för att utveckla nya hjälpmedel. Att den nya tekniken inte får utestänga vissa grupper är emellertid ett självklart krav från samhällets sida och det bör ligga inom ramen för datadelegationens allmänna uppgift att bevaka sådana synpunkter. Ett klarläggande uttalande från riksdagens sida kan emellertid vara på sin plats.

När det gäller hjälpmedel m. m. vill utskottet erinra om att datateknikens effekter för olika handikappgrupper f. n. utreds av den s. k. *dataeffektutredningen* (A 1978:05) i enlighet med vad som förutskickades i den av riksdagen tidigare behandlade propositionen om en samordnad datapolitik (prop. 1981/82:123 bil. 4 s. 59-60). Utskottet har inhämtat att utredningen f. n. arbetar med ett projekt rörande datoriseringens arbetslivseffekter för handikappade. Projektet skall bl. a. belysa vissa sysselsättningsfrågor samt möjligheten att utnyttja datatekniken som arbetshjälpmedel.

Dataeffektutredningens arbete begränsar sig visserligen till frågor som sammanhänger med handikappades situation i arbetslivet. Detta är emellertid en stor och viktig del av problemet med handikappades möjligheter att utnyttja den nya tekniken. Vidare kan resultatet av ett utvecklingsarbete avseende arbetslivet bli av värde även i andra sammanhang. Som exempel kan nämnas arbetshjälpmedel som även kan utnyttjas för privat bruk eller för att ge en förbättrad samhällsservice till handikappade.

I sammanhanget kan vidare nämnas att forskningsrådsnämnden nyligen till regeringen överlämnat ett förslag till ett samlat *forskningsprogram på dataområdet* (Forskning om datateknikens användning, FRN Rapport 82:16), vari förordas forskningsinsatser bl. a. kring individens förutsättningar, såsom människokroppens funktioner, psykologiska och psykosociala faktorer, kunskapshandling och kommunikation. Förslaget kommer att remissbehandlas och beredas i samband med den forskningspolitiska proposition som planeras till våren 1984.

Sammanfattningsvis anser socialutskottet att det mot bakgrund av redan pågående arbete på området inte i nuläget är påkallat med någon vidare åtgärd från riksdagens sida för att säkerställa att handikappades önskemål och behov beaktas vid utvecklingen av datatekniken. Utskottet vill också framhålla vikten av att berörda myndigheter och kommittéer beaktar att införandet av ny teknik självfallet inte får leda till försämrade samhällsservice och information till handikappade och äldre. Som framhålls i motionen bör tvärtom den nya tekniken rätt utnyttjad kunna innebära väsentliga förbättringar för många människor med olika funktionsnedsättningar.

Stockholm den 15 mars 1983

På socialutskottets vägnar
INGEMAR ELIASSON

Närvarande: Ingemar Eliasson (fp), Evert Svensson (s), Göte Jonsson (m), John Johnsson (s), Rune Gustavsson (c), Kjell Nilsson (s), Blenda Littmarck (m), Lilly Bergander (s), Maria Lagergren (s), Anita Persson (s), Ingvar Eriksson (m), Rosa Östh (c), Aina Westin (s), Bo Arvidson (m) och Maj Kempe (vpk).

